

LATVIJAS STUDENTU APVIENĪBAS

STUDENTIA-EKSPERTA

ROKASGRĀMATA

MĀCĪBU LĪDZEKLIS STUDENTU-EKSPERTU VIDEOLEKCIJAM

SVEIKS!

TOPOŠAIS VAI ESOŠAIS STUDENT-EKSPERT!

Ši rokasgrāmata ir paredzēta kā palīgs gan mācībās, gan arī pašā vērtēšanas vizītē. Svarīgākā lieta, kas jāņem vērā, lai šo mazo grāmatiņu, ir tas, ka tā nav paredzēta kā aizstājējs videolekcijām vai cita veida mācībām. Aicinu uzskatīt šo vairāk par sava veida špikeri, kurā var ieskatīties, ja kaut kas piemirstas vai arī ja rodas kāds jautājums, bet LSA Akadēmiskā virziena vadītājs nav pieejams.

Rokasgrāmata sastāv no četrām daļām : vērtēšanas ietvara, vērtēšanas vizītes, tā, kas notiek pēc vizītes, gala atziņām un pielikumiem (saturs nākamajā lapā). Šajā rokasgrāmatā tiks sniegts vairāk ieskats juridiskajā ietvarā par vērtēšanas vizītēm, jo tieši rokasgrāmatas formāts, nevis videolekciju, sniedz iespēju iedziļināties tajā, kas ir rakstīts Augstskolu likumā, Ministru kabineta noteikumos, un vērtēšanas metodikām.

Vienmēr atceries to, ka kvalitātes vērtēšana ir galvenokārt improvizācija. Katra vērtēšanas vizīte ir atšķirīga, un tās nianse ir atkarīga gan no tā, ko un kādā veidā augstskolas un koledžas raksta savos pašnovērtējuma ziņojumos, gan arī no tā, ko uzzini vērtēšanas vizītē. Vienmēr esi gatavs nedaudz novirzīties no plāna, lai "par-aktu" dziļāk, ja tas šķiet vajadzīgs. Citējot bijušo ASV prezidentu Dvaitu Eizenhaueru: "Plāni ir bezjēdzīgi, bet plānošana ir neaizstājama."

SATURS

Augstākās
izglītības ārējā
kvalitātes
vērtēšana
Eiropas augstākās
izglītības telpā

4

VĒRTĒŠANAS IETVARŠ

Augstākās izglītības ārējā
kvalitātes vērtēšana
Latvijā

6

VĒRTĒŠANAS VIZĪTE

Saziņa ar
studējošo
pašpārvaldi

15

Licencēšana Akreditācija

16

17

PĒC VIZĪTES

25

PIELIKUMI

27

GALA ATZIŅAS

26

AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS ĀRĒJĀ KVALITĀTES VĒRTĒŠANA EIROPAS AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS TĒLPĀ

Augstākās izglītības kvalitātes vērtēšana ir pasākumu kopums, kura mērķis ir ar augstskolu/koledžu nesaistītai organizācijai ārēji novērtēt augstākās izglītības kvalitāti tajā. Latvijā pastāv trīs veidu ārējie kvalitātes vērtēšanas pasākumi - licencēšana, studiju virziena akreditācija, augstskolas/koledžas akreditācija. Šajā definīcijā jāpievērš uzmanība tam, ka tā nav kvalitātes nodrošināšana, bet ir gan novērtēšana. Piemēram, akreditācijas ietvaros netiek nodrošināta kvalitāte, bet gan pārbaudīts (novērtēts) tas, cik labi augstskola vai koledža spēj nodrošināt kvalitāti pati. Tāpat arī tā ir ārēja novērtēšana, jeb to veic kāda organizācija, kas nav daļa no augstskolas vai koledžas.

Eiropas līmeņa augstākās izglītības ārējās kvalitātes vērtēšanas sistēmas pirmsākumi tās esošajā formā meklējami Boloņas deklarācijā, kas tika parakstīta 1999. gadā. Viens no tās principiem bija sadarbības veicināšana kvalitātes nodrošināšanā starp Eiropas valstīm ar mērķi radīt salīdzināmus kritērijus un metodiku.

Viens no būtiskākajiem šī procesa iznākumiem ir Standarti un vadlīnijas kvalitātes novērtēšanai Eiropas augstākās izglītības telpā (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) (ESG). ESG tika sākuma izstrādāti pēc Eiropas augstākās izglītības ministru lūguma 2003. gadā saskaņā ar Berlīnes komunikē. Pirmā ESG versija tika apstiprināta Eiropas augstākās izglītības ministru konferencē Bergenē, 2005. gadā. Kopš tā laika ESG tika atjaunoti un 2015. gadā pieņemti Erevānas ministru konferencē.

Ņemot vērā to, ka ESG bija standartu un vadlīniju kopums, kas bija paredzēts augstākās izglītības ārējās kvalitātes vērtēšanas aģentūrām, bija nepieciešama arī organizācija, kas vērtētu vērtēšanas aģentūras. Tā rezultātā tika radīts Eiropas Kvalitātes aģentūru reģistrs (European Quality Assurance Register) (EQAR). EQAR izveidē piedalījās Eiropas Studentu apvienība, Eiropas Kvalitātes aģentūru asociācija, Eiropas Universitāšu asociācija un Eiropas Augstākās izglītības iestāžu asociācija.

Paši ESG ir sadalīti trīs daļās:

**1. EIROPAS
STANDARTI UN
VADLĪNJAS
IEKŠĒJAI
KVALITĀTES
NODROŠINĀŠANAI**

**2. EIROPAS
STANDARTI UN
VADLĪNJAS
AUGSTĀKĀS
IZGLĪTĪBAS ĀRĒJAI
KVALITĀTES
NODROŠINĀŠANAI**

**3. EIROPAS
STANDARTI UN
VADLĪNJAS
ĀRĒJĀM
KVALITĀTES
NODROŠINĀŠANAS
AĢENTŪRĀM**

Vērtēšanas ietvaros tev ir nepieciešams pārzināt 1. un 2. daļu, jo tieši tās tiks pielietotas eksperta ikdienas darbā. Tās jāzina no galvas, jo tie ir tie principi, uz kuriem balstās Latvijas un citu valstu augstākās izglītības kvalitātes vērtēšanas pasākumi.

AUGSTĀKĀS IZGLĪTĪBAS ĀRĒJĀ KVALITĀTES VĒRTĒŠANA LATVIJĀ

Latvijā augstākās izglītības ārējo kvalitātes vērtēšanu regulē sekojoši dokumenti:

▶ Augstskolu likums

▶ Ministru kabineta noteikumi Nr. 407 "Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi"

▶ Ministru kabineta noteikumi Nr. 408 "Studiju programmu licencēšanas noteikumi"

Augstskolu likumā ir atrodamas
akreditācijas un licencēšanas definīcijas
šādā redakcijā:

1) Akreditēta studiju programma – studiju programma, kura atbilst konkrētam likumā noteiktā kārtībā akreditētam augstskolas vai koledžas studiju virzienam. Akreditētas studiju programmas akreditācijas termiņš nepārsniedz termiņu, uz kādu akreditēts atbilstošais studiju virziens augstskolā vai koledžā;

3) Augstskolas vai koledžas akreditācija – augstskolas vai koledžas darba organizācijas un resursu kvalitātes pārbaude, kuras rezultātā tai piešķir valsts atzītas augstskolas vai koledžas statusu;

12) Atudiju programmas licencēšana – tiesību piešķiršana augstskolai, koledžai vai to filiālēm īstenot noteiktu studiju programmu;

16) Studiju virziena akreditācija – pārbaude nolūkā noteikt augstskolas vai koledžas resursu kvalitāti un spēju atbilstoši normatīvo aktu prasībām īstenot noteiktam studiju virzienam atbilstošu studiju programmu. Augstskolas vai koledžas studiju virziena akreditācija dod tiesības augstskolai vai koledžai izsniegt valsts atzītu augstākās izglītības diplomu par attiecīgajam studiju virzienam atbilstošas studiju programmas sekmīgu apguvi.

STUDIJU PROGRAMMU LICENCĒŠANA

Shematisks attēlojums
ar svarīgākajām
atšķirīgām starp
procedūrām

▶ Dod tiesības uzņemt studējošos
studiju programmā

▶ Faktiski ir atbilstības vērtējums
normatīvo aktu prasībām

▶ Ja divus gadus pēc licencēšanas
neuzsāk akreditāciju, tad licenci
anulē

▶ Regulē MK noteikumi Nr.408

▶ Notiek vienreiz

STUDIJU VIRZIENA AKREDITĀCIJA

▶ Var tikt uzsākta tikai tad, kad
ir licencētas programmas

▶ Ir kvalitātes vērtēšana

▶ Regulē MK noteikumi Nr.407

▶ Notiek regulāri, ne retāk kā
reizi 6 gados

AUGSTSKOLAS VAI KOLEDŽAS AKREDITĀCIJA

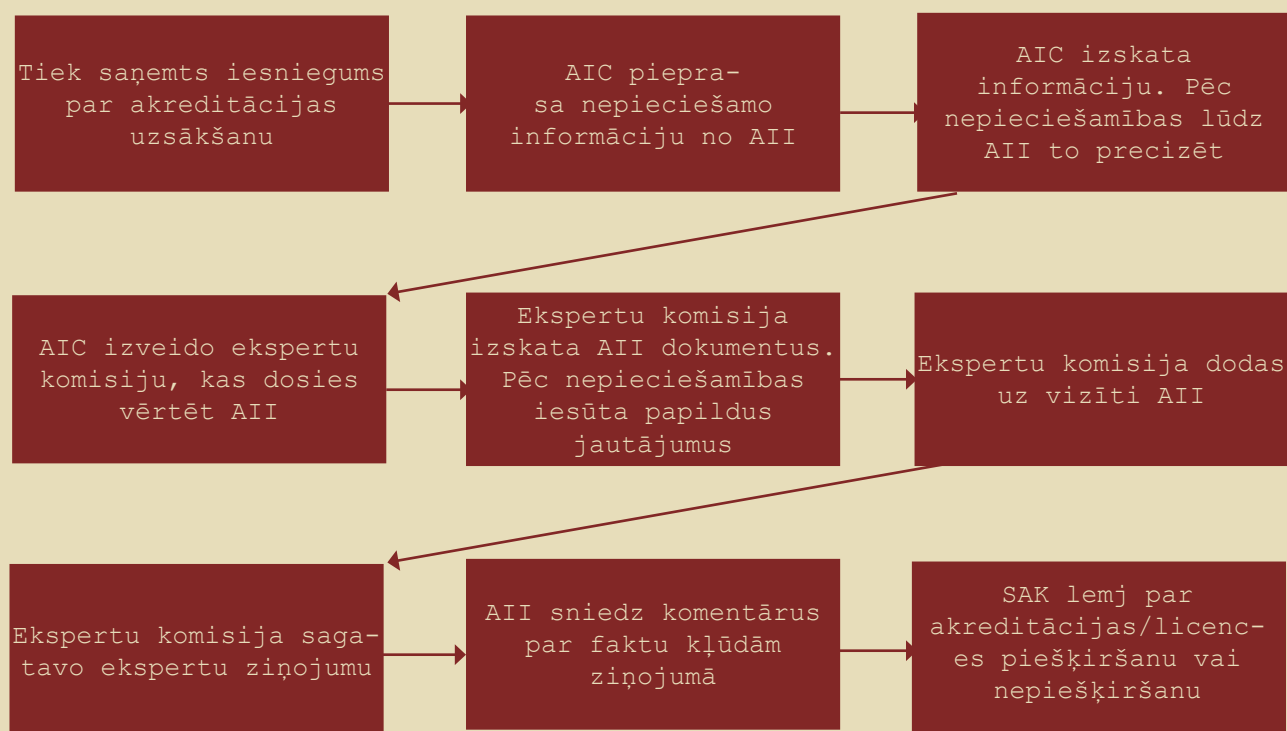
▶ Var tikt uzsākta tikai tad,
kad ir akreditēta ne mazāk
kā puse no studiju vir-
zieniem, kuros augstskola
vai koledža īsteno studiju
programmas

▶ Regulē
MK
notei-
kumi
Nr.407

▶ Notiek
vienreiz

Galvenās kvalitātes vērtēšanas procesā iesaistītās institūcijas

Kvalitātes vērtēšanā ir iesaistītas vairākas organizācijas, padomes un komisijas. Lai varētu saprast, kā tās saistītas savā starpā, zemāk ir attēls, kas sniedz vispārinātu modeli studiju virzīnu akreditācijas vai licencēšanās vizītes norisei:

Pēc shēmas var noprast, ka procesā ir svarīgas šādas organizācijas:

- Akadēmiskās informācijas centrs (AIC) vai tā departaments Augstākās izglītības kvalitātes aģentūra (AIKA) – organizē kvalitātes vērtēšanas procesu.
- Ekspertu komisija (tu būsi šeit!) – izskata augstākās izglītības iestādes dokumentus un piedalās vērtēšanas vizītē.
- Augstākās izglītības iestāde (AII) – akreditācijas subjekts.
- Studiju akreditācijas komisija (SAK) – no ekspertu komisijas nodalīta organizācija, kura izskata augstskolas vai koledžas iesniegumu par studiju virziena akreditāciju, apstiprina ekspertu komisijas sastāvu un lemj par studiju virziena akreditācijas vai licences piešķiršanu vai nepiešķiršanu.
- Studiju programmu licencēšanas komisija (SPLK) – principā nodarbojas ar to pašu, ko SAK, tikai attiecībā uz licencēšanu.

Papildus šīm institūcijām, vēl ir citi "spēlētāji":

• Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas padome (AIKNP) - tās sastāvā ir pārstāvji no 15 organizācijām, tostarp LSA. Padome veic stratēģisku vadību un plānošanu akreditācijām. Apstiprina SAK locekļus.

• Augstākās izglītības padome (AIP) - darbojas līdzīgi SAK, tikai augstskolas vai koledžas akreditācijā. Pieņem lēmumu par augstskolas vai koledžas akreditāciju vai neakreditāciju.

• LSA - ir dalībnieks AIP un AIKNP. Deleģē studentus-ekspertus uz akreditācijām. Deleģē novērotājus uz akreditācijām un licencēšanām.

• Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība (LIZDA) - ir dalībnieks AIP un AIKNP. Deleģē novērotājus uz akreditācijām un licencēšanām.

• Latvijas Darba devēju konfederācija (LDDK) - ir dalībnieks AIP un AIKNP. Deleģē darba devējus-ekspertus uz akreditācijām

Licencēšana

Licencēšana pēc savas būtības ir atbilstības vērtējums, t.i., tās mērķis ir pārbaudīt to, vai attiecīgajā studiju programmā pietiek resursu, lai tā varētu tikt īstenota. 1. pielikumā ir licencēšanas ekspertu anketa, kuru, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Nr.408, ir nepieciešams aizpildīt licencēšanas ekspertiem. Augstskolu likums nosaka situācijas, kurās var tikt pieņemts lēmums atteikt licencēt studiju programmu:

- 1) iesniegtie dokumenti neatbilst normatīvo aktu prasībām;
- 2) akadēmiskā personāla kvalifikācija neatbilst studiju programmu īstenošanas nosacījumiem vai normatīvo aktu prasībām;
- 3) studiju, informatīvā bāze (tai skaitā bibliotēka), finansiālā un materiāltehniskā bāze neatbilst studiju programmas īstenošanas nosacījumiem;
- 4) nav izstrādāts licencējamās studiju programmas saturs un īstenošanas mehānisms;
- 5) sniegtas faktiskajiem apstākļiem neatbilstošas ziņas;
- 6) augstskolas vai koledžas darbībā iepriekšējā gada laikā pirms lēmuma pieņemšanas dienas kompetentās iestādes konstatējušas normatīvo aktu pārkāpumus un tie šo iestāžu noteiktajā termiņā nav novērsti;
- 7) studiju programma neatbilst augstskolas vai koledžas studiju virzienam.

Studiju virziena akreditācija

Savukārt studiju virzienu akreditācija būtībā ir kvalitātes vērtējums. Tas nozīmē to, ka, atšķirībā no licencēšanas, akreditācijā eksperti vērtē vairāk subjektīvi, balstoties uz saviem uzskatiem un principiem. Tā, piemēram, var būt eksperti, kuri uzskata, ka demokrātiska un neatkarīga studējošo pašpārvalde nav svarīga studiju kvalitātei, un tādi, kuri uzskata, ka tā ir vitāli nepieciešama.

Studiju virzieni augstākajā izglītībā ir noteikti Ministru kabineta noteikumu Nr.407 6. pielikumā. Tie ir pieejami šīs rokasgrāmatas pielikumā. Svarīga lieta, ko atcerēties, ir tas, ka studiju virzieni nav tas pats, kas izglītības tematiskā grupa, tematiskā joma vai izglītības programmu grupa. Studiju virzieni tika izveidoti kvalitātes vērtēšanas procesu vajadzībām, kad notika pāreja no studiju programmu akreditācijas uz plašāku programmu kopu - studiju virzienu - akreditāciju. Pirms tam pastāvēja dalījums tematiskajās jomās, grupās un programmu grupās, kas izrietēja no Ministru kabineta noteikumiem Nr.990 "Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju".

Akreditācijas ietvaros, tāpat kā licencēšanā, ekspertiem ir jāraksta kopīgais atzinums par studiju virziena novērtējumu, ko var atrast Ministru kabineta noteikumu Nr.407 10. pielikumā, kā arī šīs rokasgrāmatas pielikumā. Tomēr ir svarīgi atcerēties to, ka jādodomā ārpus rāmjiem un jāskatās uz visu studiju virzienu kopumā, izmantojot kopīgā atzinuma struktūru kā sava veida vadlīnijas.

Viens no svarīgākajiem dokumentiem, kas tiek izmantots gatavojoties studiju virziena akreditācijai, ir augstskolas/koledžas pašnovērtējuma ziņojums. Šis dokuments, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 407 66. punkta pirmo teikumu, ir pieejams publiski:

66. Par katru studiju virzienu augstskola vai koledža akreditācijai sagatavo pašnovērtējuma ziņojumu un publicē to augstskolas vai koledžas tīmekļvietnē.

Augstskolu likums nosaka situācijas, kurās var tikt pieņemts lēmums atteikt akreditēt studiju virzienu:

- 1) novērtēšanas komisijas ekspertu motivēts kopējais ziņojums vai eksperta individuālais ziņojums (ja ekspertīzi veic viens eksperts) ir negatīvs;
- 2) studiju virzienam atbilstošā augstskolas vai koledžas studiju programma vai studiju programmas neatbilst šā likuma un citu normatīvo aktu prasībām;
- 3) studiju, informatīvā (tai skaitā bibliotēka), materiāltehniskā, finansiālā bāze un akadēmiskā personāla kvalifikācija neatbilst attiecīgajam studiju virzienam atbilstošas studiju programmas vai studiju programmu īstenošanas nosacījumiem;

- 4) studiju programmas maģistra vai doktora grāda iegūšanai nav balstītas uz attiecīgās zinātņu nozares sasniegumiem un atziņām;
- 5) augstskola vai koledža nav novērsusi studiju virziena iepriekšējās akreditācijas laikā konstatētos trūkumus atbilstoši šā panta trešās daļas prasībām.

Eksperti var rekomendēt studiju virzienu akreditēt uz 0 (neakreditēt), 2 vai 6 (maksimums) gadiem. Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.407 66. punkta otro un trešo teikumu augstskola/koledža katru gadu pēc akreditācijas sagatavo pārskatu par to, kā tiek pilnveidots studiju virziens un ņemtas vērā ekspertu rekomendācijas:

66. (...) Katru gadu pēc akreditācijas augstskola vai koledža gatavo pārskatu par veiktajām darbībām studiju virziena pilnveidei, un to apstiprina augstskolas senāts vai koledžas padome līdz nākamā gada 15. janvārim. Pārskatu par veiktajām darbībām studiju virziena pilnveidei augstskola vai koledža iesniedz Izglītības un zinātnes ministrijā vai centrā pēc tā pieprasījuma, kā arī publicē augstskolas vai koledžas tīmekļvietnē.

Kā arī 67. punkts nosaka to, kas tiek darīts ar šiem pārskatiem:

67. Centrs līdz kārtējā gada 1. martam iepazīstas ar šo noteikumu 66. punktā minētajiem pārskatiem par veiktajām darbībām studiju virziena pilnveidei, kā arī citu informāciju par studiju īstenošanu attiecīgajā studiju virzienā. Ja konstatēti būtiski trūkumi, centrs par tiem informē studiju akreditācijas komisiju.

Šī iemesla dēļ Tev kā ekspertam ir pienākums ne tikai piedalīties vērtēšanas vizītē, bet arī turpmāk būt pieejamam un sniegt komentārus par to, kādā veidā augstākās izglītības iestāde ņem vērā Tavas rekomendācijas.

Savukārt lēmumu par augstskolas vai koledžas akreditācijas uzsākšanu var pieņemt Augstākās izglītības padome, ja lēmuma pieņemšanas dienā ir akreditēta ne mazāk kā puse no studiju virzieniem, kuros augstskola vai koledža īsteno studiju programmas.

Augstskolas vai koledžas akreditācija

Augstskolas vai koledžas akreditācija ir process, kas pārbauda to, vai darbojas iekšējās kvalitātes sistēma visā augstskolā vai koledžā. Atšķirībā no licencēšanas un studiju virzienu akreditācijas, normatīvajos dokumentos nav noteikta ekspertu kopējā atzinuma forma, bet ekspertiem ir pieejami vispārīgie vērtēšanas kritēriji, kas ir noteikti Ministru kabineta noteikumu Nr.407 3. pielikumā un atrodami šīs rokasgrāmatas pielikumā.

Tāpat arī augstskolas vai koledžas akreditācijas process atšķiras ar to, ka nav konkrēti noteikti gadījumi, kuros var atteikt akreditēt augstskolu vai koledžu. Tā vietā Ministru kabineta noteikumos Nr.407 teikts:

31. Lēmumu par augstskolas vai koledžas akreditāciju [Augstākās izglītības] padome pieņem, pamatojoties uz šo noteikumu 29. punktā minēto informāciju Augstskolu likumā noteiktajā termiņā. 10 darbdienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas padome izsniedz lēmumu augstskolai vai koledžai, Izglītības un zinātnes ministrijai un centram.

29. [Augstākās izglītības]Padomes locekļi iepazīstas ar augstskolas vai koledžas iesniegtajiem dokumentiem, novērtēšanas komisijas sagatavoto kopīgo atzinumu, centra sagatavoto augstskolas vai koledžas atbilstības novērtējumu, šo noteikumu 28. punktā minēto izziņu (ja tāda ir), kā arī, ja nepieciešams, ar faktiskajiem apstākļiem augstskolā vai koledžā un citu padomes rīcībā esošo informāciju.

28. Augstskola vai koledža 10 darbdienu laikā pēc šo noteikumu 27. punktā minētā novērtēšanas komisijas kopīgā atzinuma saņemšanas var iesniegt centrā iebildumus. Ja augstskola vai koledža iesniedz centrā iebildumus saistībā ar novērtēšanas komisijas kopīgo atzinumu, centrs tos izskata un apkopo izziņā saskaņā ar šo noteikumu 4. pielikumu.

Augstskolas vai koledžas akreditācijas rezultātā tiek vai netiek iegūta beztermiņa augstskolas vai koledžas akreditācija, kuru var zaudēt tikai augstskolas vai koledžas ārkārtas akreditācijas rezultātā.

Ja augstskolai/koledžai ir gan studiju virziena, gan augstskolas/koledžas akreditācija, tad tā ir tiesīga attiecīgajā studiju virzienā izsniegt valsts atzītos diplomus. Licence piešķir tiesības uzņemt studējošos studiju programmās.

Ārpuskārtas studiju virzienu un ārkārtas augstskolas vai koledžas akreditācija

Augstskolu likums regulē gadījumus, kur un kā var pieprasīt ārpuskārtas un ārkārtas akreditācijas. Tā, piemēram, 9. panta 3. punkts nosaka:

(3) (..) Ja augstskola vai koledža nenodrošina akreditācijā norādīto studiju bāzi, informatīvo bāzi, studiju kvalitāti atbilstoši šā likuma 55.panta pirmajā daļā minētajām prasībām vai augstskolas vai koledžas darbībā ir konstatēti būtiski normatīvo aktu pārkāpumi, izglītības un zinātnes ministram ir tiesības izdot rīkojumu par augstskolas vai koledžas ārkārtas akreditāciju, akreditācijas laiku, akreditācijas atcelšanu vai anulēšanu. Pirms rīkojuma izdošanas Augstākās izglītības padome sniedz argumentētu atzinumu.

Tāpat arī 55.3 panta 7. punkts nosaka, ka:

(7) Ja augstskola vai koledža nenodrošina studiju virziena akreditācijas procesā norādīto studiju, informatīvo bāzi (tai skaitā bibliotēku), materiāltechnisko vai finansiālo bāzi vai akadēmiskā personāla kvalifikāciju, izglītības un zinātnes ministrs pēc Augstākās izglītības padomes vai studiju akreditācijas komisijas priekšlikuma ir tiesīgs lemt par attiecīgā studiju virziena ārpuskārtas akreditācijas noteikšanu.

Tātad ir divas institūcijas, kas var izglītības un zinātnes ministram sniegt priekšlikumu par ārkārtas akreditāciju - Studiju akreditācijas komisija un Augstākās izglītības padome.

9. Studiju akreditācijas komisijai ir šādas tiesības:

9.3. sniegt izglītības un zinātnes ministram priekšlikumu par studiju virziena ārpuskārtas akreditāciju.

Saskaņā ar Augstskolu likuma 71. pantu:

Augstākās izglītības padomei ir tiesības:

2) pieprasīt ārpuskārtas akreditāciju jebkurai augstskolai vai tās studiju virzienam;

Kopumā ārpuskārtas un ārkārtas akreditācijas notiek tāpat, kā parastās akreditācijas, vienīgā atšķirība ir tā, ka par tām maksā Izglītības un zinātnes ministrija.

Pirms vērtēšanas vizītes no LSA Tev tiks atsūtīts e-pasts ar pamatinformāciju. Šajā e-pastā arī būs pieejama tās augstskolas vai koledžas, uz kuru tu dodies, studējošo pašpārvaldes kontaktinformācija. Ir ļoti svarīgi, ka Tu sazinies ar pašpārvaldi pirms vizītes, lai varētu iegūt ieskatu no iekšpuses augstskolā vai koledžā, uz kuru Tu dodies. Saziņa ar pašpārvaldi ir vissvarīgākā lieta, ko Tu vari izdarīt, gatavojoties vizītei.

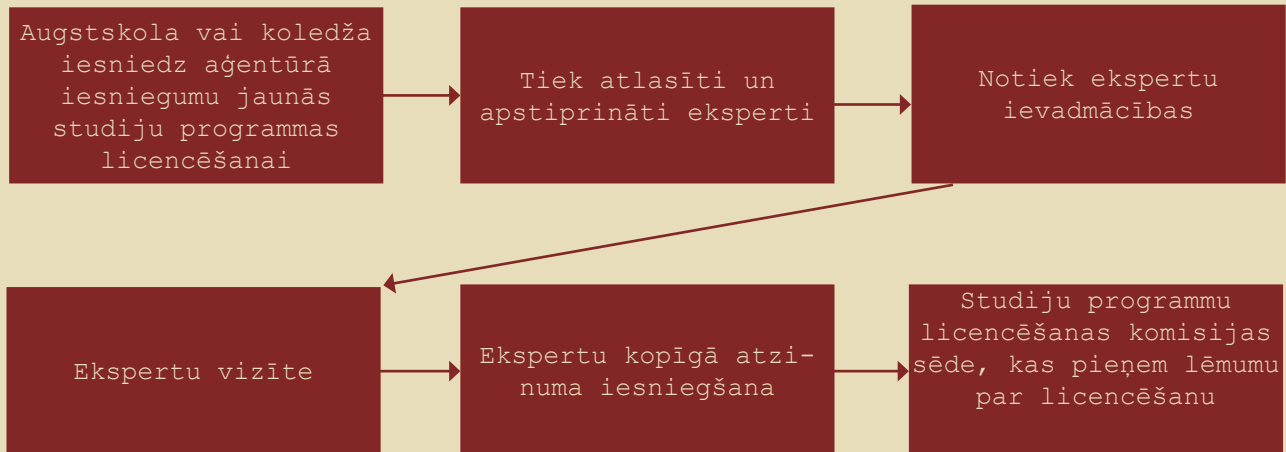
Pati saziņa ar studējošo pašpārvaldi var notikt divos veidos - Tu vari sazināties kā eksperts/novērotājs vai kā parasts students. Lai sazinātos kā eksperts/novērotājs, ir nepieciešams šo sazināšanos saskaņot ar grupas vadītāju. Tas jādara tādēļ, ka dažādiem grupu vadītājiem ir dažādi uzskati par to, kā vērtēšanas process ir organizējams. Tomēr vadītājam var paskaidrot, ka saziņa ar studējošo pašpārvaldi ir nepieciešama, jo studenti ne vienmēr tiek iesaistīti dokumentu sagatavošanā pirms vērtēšanas vizītes, un tādēļ būtu vērtīgi pirms vizītes iegūt arī viņu viedokli. Kad Tu sazinies kā eksperts/novērotājs, Tu sazinies visas ekspertu grupas vārdā, un iegūto informāciju Tev būs tiesības ievietot ekspertu ziņojumā uzreiz.

Gadījumā, ja Tev grupas vadītājs neatļauj sazināties ar studējošo pašpārvaldi kā ekspertam/novērotājam, Tev vēl aizvien ir tiesības to darīt kā studentam. Šajā gadījumā svarīga atšķirība ir tajā, ka Tev nav tiesības uzreiz rakstīt iegūto informāciju ekspertu ziņojumā, jo Tev tā būs "atkal jāiegūst" ekspertu vizītes laikā. Principā, šajā gadījumā pašpārvalde var tikai iedot padomus, kur "rakt", nevis gatavas atbildes.

Labā prakse ir arī kā ekspertam pirms vizītes nosūtīt anketu pašpārvaldei vai studējošajiem (pielikumos), kurā var iegūt vairāku respondentu atbildes uz saviem jautājumiem.

LICENCĒŠANA

Licencēšanas procesu apraksta AIC izstrādātā studiju programmu licencēšanas metodika (pielikums). Atbilstoši šai metodikai, licencēšana tiek uzsākta tad, kad kāda augstākās izglītības iestāde iesniedz programmas licencēšanas pieteikumu un tas tiek apstiprināts. Procesa shēma ir uzzīmēta zemāk:

Šobrīd licencēšanā piedalās divi eksperti, ko izvēlas AIC, (sākot no 2017. gada 1. novembra būs viens LSA delegēts, viens LDDK un viens AIC delegēts eksperts) un ir iespēja piedalīties diviem novērotājiem – vienam no LSA un vienam no LIZDA. Pati licencēšanas vizīte ilgst vienu dienu un tās ietvaros parasti notiek sekojošais:

- Tikšanās ar AII un studiju programmas vadību
- Tikšanās ar studiju programmas docētājiem
- Tikšanās ar darba devējiem
- Materiāltehniskās bāzes apskate

Šobrīd licencēšanas ietvaros LSA delegētie pārstāvji var piedalīties kā novērotāji. Studenta-novērotāja loma nozīmē to, ka formāli nenotiek piedalīšanās kopīgā ziņojuma rakstīšanā. Tomēr novērotājam ir tiesības piedalīties studiju programmas izvērtēšanā un sniegt par to viedokli.

Praktiski tas izpaužas tā, ka Tev kā novērotājam ir tiesības piedalīties tik daudz, cik citi eksperti atļauj. Ņemot vērā to, ka eksperti parasti nenosaka konkrētas robežas, vislabāk ir censties piedalīties tik daudz, cik netiek aizliegts. Jo vairāk Tu iesaistīsies procesā, jo labāk Tu to izpratīsi un jo interesantāk Tev pašam būs. Ir ļoti maza pievienotā vērtība no pasīva novērotāja, jo, iespējams, tieši Tu pamanīsi kādas būtiskas nepilnības studiju programmā, kas būs jāatgādina ekspertiem, kad tiek gatavots kopīgā ziņojuma uzmetums.

Tomēr, sākot no 2017. gada 1. novembra, studenti licencēšanā piedalīsies arī kā eksperti. Tas nozīmē to, ka Tev būs papildus pilnvaras un pienākumi.

AKREDITĀCIJA

Ņemot vērā to, cik reti notiek augstskolas vai koledžas akreditācija, šajā sadaļā runāsim tikai par studiju virzienu akreditāciju, kas ir daudz biežāka un regulārāka paradība un tas, ar ko Tu visdrīzāk varēsi saskarties. Atgādinājumam - akreditācija piešķir tiesības izdot valsts atzītus diplomus. Ja studiju virziens nav akreditēts, programmu absolvējot, oficiāli netiek iegūta augstākā izglītība.

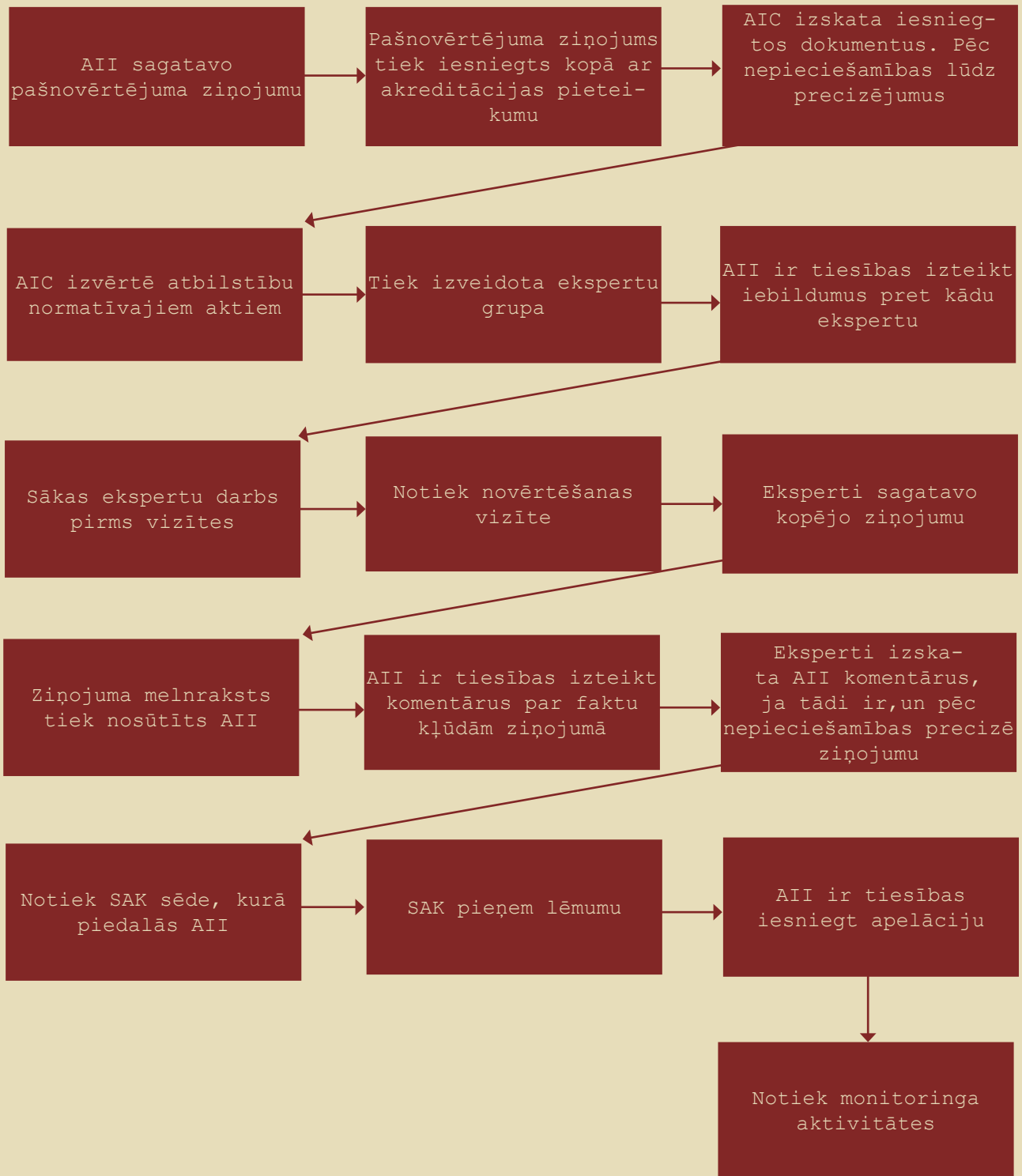
Studiju virziena akreditācijas procedūra attēlota nākamajā lapā.

Uz akreditāciju LSA ir tiesības deleģēt studentus gan novērotāja, gan arī eksperta statusā. Novērotāja statusā studentam ir tiesības piedalīties vizītē, un, ja to neliedz grupas vadītājs, arī uzdot jautājumus augstākās izglītības iestādes pārstāvjiem. Faktiski novērotāji akreditācijā ir ar tādu pašu rīcības brīvību, kā novērotāji licencēšanā. Savukārt students-eksperts savā darbībā ir pilntiesīgs eksperts.

Kopumā vizītes ietvaros nepieciešams ievērot sekojošos darbības principus:

- Objektivitāti un balstīšanos uz faktiem
- Neitralitāti
- Cieņu pret novērtēšanas procesa dalībniekiem
- Konfidencialitāti
- Sadarbību

Studiju virziena akreditācijas process

Studiju virzienu akreditācijas vizītē piedalās sekojoši cilvēki:

- LSA deleģētais students-eksperts
- LDDK deleģētais pārstāvis
- Trīs AIC atlasīti eksperti, no kuriem vismaz viens ir ārvalstu eksperts
- LIZDA deleģētais novērotājs
- LSA deleģētais novērotājs
- AIC koordinators

Grupās dalībniekiem nedrīkst būt interešu konflikts. Interešu konflikts ir sekojošos gadījumos:

1. Grupas dalībnieks ir nodarbināts vai viņam ir citas līgumveida attiecības ar augstskolu/koledžu, kurā notiek vizīte, vai arī viņš ir bijis nodarbināts šajā augstskolā/koledžā 2 gadu laikā pirms novērtēšanas vizītes

2. Grupas dalībnieks ir augstskolas/koledžas, kurā notiek vizīte, lēmēj institūcijas vai padomdevēj institūcijas sastāvā

3. Grupas dalībnieks studē augstskolā/koledžā, kurā notiek vizīte, vai ir to absolvējis 2 gadu laikā pirms novērtēšanas vizītes

4. Novērtējamā studiju virziena realizācijā ir iesaistīta persona, kuru ar grupas dalībnieku vieno pirmās pakāpes radnieciskas saiknes (dzīvesbiedrs, bērns vai vecāks u.tml.)

Veidojot ekspertu grupu, SAK apstiprina arī grupas vadītāju un sekretāru no ekspertu vidus.

Ekspertu grupas vadītājs:

- Ir atbildīgs par ekspertu grupas darbu kopumā
- Pirms ekspertu grupas vizītes organizē ekspertu grupas dalībnieku komunikāciju pēc iepazīšanās ar dokumentiem
- Pirms ekspertu grupas vizītes apspriež ekspertu darba plānu ar aģentūru
- Pirms ekspertu grupas vizītes sadala pienākumus ekspertu grupas dalībniekiem
- Vada ekspertu grupas sanāksmes
- Vizītes laikā vada tikšanās ar mērķa grupām vai arī nozīmē kādu citu ekspertu grupas dalībnieku noteiktas tikšanās vadīšanai

Ekspertu grupas sekretārs:

- Atbild par ekspertu grupas kopīgā atzinuma sagatavošanu, kuru sagatavo, sadarbojoties ar pārējiem ekspertu grupas dalībniekiem
- Pirms vizītes apkopo visus ekspertu grupas dalībnieku viedokļus un novērojumus, kas radušies iepazīstoties ar dokumentiem
- Vizītes laikā apkopo visu ekspertu grupas dalībnieku viedokļus un novērojumus
- Iesniedz aģentūrā kopīgo atzinumu

Lai gan eksperts ir sekretārs vai vadītājs, tas viņu neatbrīvo no ekspertu kopējo uzdevumu veikšanas. Šie kopējie uzdevumi ir:

- Iepazīties ar dokumentiem, kas reglamentē studiju virziena akreditāciju, un pirms novērtēšanas vizītes piedalīties aģentūras organizētajās mācībās
- Iepazīties ar augstskolas/koledžas pašnovērtējuma ziņojumu un citu ar vērtējamo studiju virzienu saistīto informāciju
- Sagatavot savu viedokli par dažādiem aspektiem, iekļaujot arī tēmas/jautājumus, kuriem nepieciešams pievērst īpašu uzmanību novērtēšanas vizītes laikā, un elektroniski to nosūtīt ekspertu grupas vadītājam un novērtēšanas koordinatoram
- Atkārtotas studiju virziena akreditācijas gadījumā novērtēt, kā augstskola/koledža ir novērsusi iepriekšējā ekspertu grupas atzinumā (vai, licencējot studiju programmu, licencēšanas ekspertu atzinumā) norādītos trūkumus un kā ir ieviestas ekspertu grupas sniegtās rekomendācijas
- Sagatavot un iesniegt novērtēšanas koordinatoram sarakstu ar informāciju, ko papildus jāiegūst no augstskolas/koledžas
- Veikt citus uzdevumus, kas saistīti ar novērtēšanas procesu saskaņā ar darbu dalījumu starp ekspertu grupas dalībniekiem
- Piedalīties ekspertu grupas kopīgā ziņojuma sagatavošanā

Savukārt AIC koordinators pilda sekojošas funkcijas:

- Organizē novērtēšanas procesu, tajā skaitā:
 - o Komunikācija ar ekspertu grupu un augstskolu/koledžu
 - o Juridisko jautājumu kārtošana ar ekspertu grupu
 - o Ekspertu grupas ceļa un uzturēšanas organizēšana
 - o Mācības ekspertiem pirms novērtēšanas vizītes
- Nodrošina ekspertu grupai pieeju pašnovērtējuma ziņojumam
- Sagatavo novērtēšanas vizītes darba plānu un saskaņo to ar ekspertu grupu un augstskolu/koledžu
- Saskaņo jautājumu par tulka nepieciešamību, ja augstskola/koledža vēlas pieaicināt tulku novērtēšanas vizītes laikā
- Pieprasa papildus informāciju no augstskolas/koledžas
- Pārbauda ekspertu grupas kopīgo atzinumu
- Sniedz atbalstu ekspertu grupai ar novērtēšanu saistītajos jautājumos

Ekspertu vizītes laikā notiek tikšanās ar sekojošām grupām no augstskolas/koledžas:

- Augstskolas/koledžas un/vai atbilstošas struktūrvienības vadību
- Pašnovērtējuma ziņojuma izstrādes grupu
- Mācībspēkiem
- Studējošajiem
- Absolventiem un darba devēju un/vai profesionālo organizāciju pārstāvjiem

Parasti tikšanās reizi ar studējošajiem vada vai par to ir galvenokārt atbildīgs students-eksperts, jo tieši Tu grupā būsi tas, kurš vislabāk spēs saprast studentus.

Tomēr ir svarīgi saprast to, ka ir vairāki sīkumi, kas būtu jāņem vērā, piedaloties šajās tikšanās reizēs. Pirmā no tām ir vienmēr izpildīt savu mājasdarbu. Pirms vizītes eksperti iepazīstas ar pašnovērtējuma ziņojumu un parasti cenšas aizpildīt ekspertu kopējo ziņojumu ar sev pieejamo informāciju. Šajā brīdī ir svarīgi piefiksēt visus jautājumus, kas varētu rasties, lai tos vispirms pajautātu augstskolai/koledžai, kad tiek lūgta papildus informācija, kā arī lai varētu tos uzdot vizītes laikā. Ņemot vērā to, ka Tev ir zināms jau iepriekš, ar kādām personāla grupām Tu tiksies, vari jau sagatavot provizoriskos jautājumus, ko katrai uzdot. Atceries, ka akreditācijas ietvaros ir nepieciešams ne tikai novērtēt kvalitāti, bet arī sagatavot ekspertu kopējo ziņojumu. Vizīte ir vienīgais laiks, kad var iegūt atbildes uz lielāko daļu sev interesējošo jautājumu.

Gatavojot jautājumus vizītes ietvaros, ir vērts atcerēties to, ka ir vērtīgi uzdot vienus un to pašus vai līdzīgus jautājumus dažādām personāla grupām. Šāda jautājumu uzdošana palīdzēs saprast to, kā notiek informācijas plūsma augstskolā/koledžā – vai ikviens zina par iestādes misiju un stratēģiju, vai tikai vadība? Ja tikai vadība, tad varētu būt bažas par to, cik labi šī stratēģija strādā, ja visi nav par to informēti.

Tāpat arī parasti eksperti savā starpā sadala daļas, kuras katrs novērtē. Šīs daļas ir balstītas Ministru kabineta noteikumu Nr.407 10. pielikumā:

- Studiju virziena vadība
- Studiju virziena resursi un nodrošinājums
- Zinātniskā pētniecība, akadēmiskā personāla un studējošo zinātniskās pētniecības vai radošais darbs
- Sadarbība un internacionalizācija
- Kvalitātes nodrošinājums un garantijas

Papildus tam ekspertiem ziņojumā jāraksta arī par atsevišķām programmām, tādēļ nereti tās tiek savstarpēji sadalītas.

Katrai no šīm daļām ir savi jautājumi, un Tev, kā ekspertam, ja Tu esi atbildīgs par kādu no tām, ir pienākums nodrošināt, ka esi ieguvī pietiekami daudz informācijas, lai varētu uzrakstīt ziņojumu par to daļu, par kuru esi atbildīgs.

Ja nu gadījumā vizītes laikā pietrūkst iztēles un nevari izdomāt, ko jautāt, tad zemāk ir pieejami pāris standarta āķīgie jautājumi, kas var tikt uzdoti par katru no daļām, tomēr, kā jau vienmēr, katrs gadījums ir individuāls, un vislabāk ir izdomāt jautājumus pašam:

Studiju virziena vadība:

- Kādā veidā tika veikta SVID analīze? Ko Jūs no tās iemācījāties? Kā studenti tika iesaistīti SVID izstrādē?
- Kādēļ, Jūsu ieskatā, šī brīža studiju programmu klāsts ir labākais, kas var būt?
- Kāda ir Jūsu absolventu konkurētspējas priekšrocība darba tirgū attiecībā pret citu augstskolu/koledžu absolventiem?

Studiju virziena resursi un nodrošinājums:

- Šeit nav standarta jautājumu, jo vairāk jāskatās uz resursiem kā tādām
- Laba prakse – kad būsi bibliotēkā, pašķirstiet grāmatas un paskatieties, vai tajās ir attiecīgās augstskolas/koledžas zīmogi, un vai tās izskatās lietotas

Zinātniskā pētniecība un akadēmiskā personāla un studējošo zinātniskās pētniecības vai radošais darbs:

- Kādā veidā augstskola atbalsta studējošo pētniecisko un zinātnisko darbu?
- Kādā veidā notiek studējošo pētniecisko un zinātnisko darbu vadīšana
- Laba prakse – jāpalūdz augstskolai arī iedot studējošo zinātniskos darbus. Vislabāk parpasīt, lai ir pāris, kas ir novērtēti ar 6, pāris ar 8, pāris ar 9 vai 10.
- Laba prakse – palūgt kādu nolikumu, kas nosaka, kā tiek finansēta zinātniskā darbība

Sadarbība un internacionalizācija

- Cik studenti ir apmierināti ar mobilitātes iespējām?
- Vai studenti ir informēti par mobilitātes iespējām?
- Kādi ir augstskolas/koledžas sadarbības stratēģiskie mērķi?
- Kas bija pēdējais ieteikums no darba devēju puses, ko jūs ņemāt vērā, lai pilnveidotu studiju virziena īstenošanu?
- Laba prakse – pašnovērtējuma ziņojumā jāpaskatās dati par to, cik daudz studenti dodas no un uz augstskolu/koledžu apmaiņas braucienos

Kvalitātes nodrošinājums un garantijas

- Cik lielā mērā studenti tika iesaistīti augstskolas/koledžas kvalitātes politikas izstrādē?
- Kādi ir programmu mērķi?
- Kādā veidā tiek īstenota studentcentrētas izglītības pieeja?
- Kādā veidā tiek pieņemti darbā pasniedzēji? Vai studējošajiem ir sajūta, ka viņiem ir ietekme tajā?
- Kas ir pēdējais secinājums no studējošo anketām, kas tika ieviests?

Ja pietrūkst jautājumu, tad jebkurai personāla grupai var pajautāt:

“Ja Jums būtu 1 miljons euro, ko ieguldīt šajā studiju virzienā, ko Jūs uzlabotu?”.

Vienmēr centies pierakstīt visu, jo ekspertu ziņojumu jābalsta uz konkrētiem faktiem.

Vizītes laikā centies sevi pozicionēt nevis kā revidentu, kurš nācis sodīt, bet gan kā sava veida mentoru, kurš atnācis, lai paskatītos uz to, ko ir nepieciešams uzlabot. Tādēļ

**VIENMĒR ESI
KONSTRUKTĪVS!**

MONITORINGS

Pēc vizītes eksperti izstrādā ziņojumu, un, balstoties uz to, tiek pieņemts lēmums. Akreditācijas ietvaros ir vēl papildus prasība, ko nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.407:

66. Par katru studiju virzienu augstskola vai koledža akreditācijai sagatavo pašnovērtējuma ziņojumu un publicē to augstskolas vai koledžas tīmekļvietnē. Katru gadu pēc akreditācijas augstskola vai koledža gatavo pārskatu par veiktajām darbībām studiju virziena pilnveidei, un to apstiprina augstskolas senāts vai koledžas padome līdz nākamā gada 15. janvārim. Pārskatu par veiktajām darbībām studiju virziena pilnveidei augstskola vai koledža iesniedz Izglītības un zinātnes ministrijā vai centrā pēc tā pieprasījuma, kā arī publicē augstskolas vai koledžas tīmekļvietnē.

67. Centrs līdz kārtējā gada 1. martam iepazīstas ar šo noteikumu 66. punktā minētajiem pārskatiem par veiktajām darbībām studiju virziena pilnveidei, kā arī citu informāciju par studiju īstenošanu attiecīgajā studiju virzienā. Ja konstatēti būtiski trūkumi, centrs par tiem informē studiju akreditācijas komisiju.

Tātad pēc akreditācijas augstskolai/koledžai ir jāgatavo pārskats par veiktajām darbībām studiju virziena pilnveidei (tostarp arī ekspertu rekomendāciju ieviešanu), tādēļ Tev, kā ekspertam, būtu jātur roka uz pulsa arī pēc vizītes. Par laimi, tam būtu jābūt salīdzinoši vienkārši, jo Tev jau būs kontakti ar studējošo pašpārvaldi.

ŠIS IR TIKAI SĀKUMS

Jau tagad, rakstot šo rokasgrāmatu, ir veikti grozījumi Ministra kabineta noteikumos par akreditāciju un licencēšanu, kas stāsies spēkā 2017. gada 1. novembrī, kā arī plānoti Augstskolu likuma grozījumi par punktiem, kas skar šos procesus. Tādēļ šīs rokasgrāmatas ietvaros esam centušies Tev sniegt tiešās atsauces uz normatīvajiem dokumentiem, lai Tev būtu vieglāk izsekot līdzī, ja kaut kas ir mainījies, bet rokasgrāmata nav tikusi atjaunota, lai to attēlotu.

Tāpat šī rokasgrāmata neaizstāj videolekcijas (tā, kā tie lektori pastāsta par svarīgāko, tā neviens cits nevar uzrakstīt) un nav paredzēta, lai aizstātu komunikāciju ar LSA Akadēmiskā virziena vadītāju par kvalitātes vērtēšanu. Šī iemesla dēļ, ja rodas jēkādi jautājumi, komentāri vai precizējumi, uzreiz raksti LSA Akadēmiskā virziena vadītājam un jautā vai saki!

Saīsinājumu skaidrojums

- AIC - Akadēmiskās informācijas centrs
- AII - Augstākās izglītības iestāde
- AIKNP - Augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas padome
- AIP - Augstākās izglītības padome
- ESG - Standarti un vadlīnijas kvalitātes nodrošināšanai Eiropas Augstākās izglītības telpā (European Standards and Guidelines)
- LDDK - Latvijas Darba devēju konfederācija
- LIZDA - Latvijas Izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība
- MK - Ministru kabinets
- SAK - Studiju akreditācijas komisija
- SPLK - Studiju programmu licencēšanas komisija

Ņemot vērā pielikumu dažādus formātus un normatīvo aktu mainīgumu, pārējos pielikumi ir pieejami tiešsaistē, kur tos būs vieglāk uzturēt aktuālus.

[HTTP://EJ.UZ/](http://ejuzi.ej.gov.lv)
EKSPERTAPIELIKUMI

The logo consists of the letters 'LSA' in a stylized, white, sans-serif font. The 'L' is tall and narrow, the 'S' is rounded and connected to the 'A', and the 'A' is also rounded and connected to the 'S'. The logo is centered on a dark red rectangular background that is tilted clockwise.

Šo rokasgrāmatu ir izveidojis LSA
Akadēmiskā virziena vadītājs A. Zvaigzne
2017. gadā.
arkadijs.zvaigzne@lsa.lv